

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: Rev 131/2019-8

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E
P R E S U D A

Vrhovni sud Republike Hrvatske u vijeću sastavljenom od sudaca Jasenke Žabčić predsjednice vijeća, Viktorije Lovrić članice vijeća i sutkinje izvjestiteljice, Marine Paulić članice vijeća, Dragana Katića člana vijeća i Darka Milkovića člana vijeća, u pravnoj stvari tužitelja F. M. d.o.o. u stečaju, OIB ..., Z., kojeg zastupa stečajni upravitelj V. K. iz Z., protiv I-tuženika Stečajna masa iza G. d.o.o. u stečaju, OIB: ..., S., kojeg zastupa stečajni upravitelj M. B. iz Z., i II-tuženika O. G. d.o.o. u stečaju, OIB ..., Z., kojeg zastupa stečajni upravitelj M. Č. iz D. L., radi utvrđenja ništetnim ugovora, odlučujući o reviziji tužitelja protiv presude Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske poslovni broj Pž-5825/12-5 od 9. rujna 2015., kojom je potvrđena presuda Trgovačkog suda u Zagrebu poslovni broj P-1751/10 od 9. svibnja 2020., u sjednici dana 24. studenog 2020.

p r e s u d i o j e:

Revizija tužitelja protiv presude Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske poslovni broj Pž-3000/2015-5 od 14. lipnja 2016. se odbija kao neosnovana.

Obrazloženje

Trgovački sud u Zagrebu presudom poslovni broj P-7382/11 od 3. veljače 2015. odbio je tužbeni zahtjev koji glasi:

„Utvrđuje se ništetnim kupoprodajni ugovor sklopljen između prvotuženika i drugotuženika dana 20. listopada 2009. godine kojim je prvotuženik prodao, a drugotuženik kupio 348/1000 dijela nekretnine: četverosobni stan oznake ST2 na prvom katu, ukupne korisne površine 66,51 m² i s pripatkom – parkirališnim mjestom oznake PM2 na građevinskoj čestici površine 12,5 m², a koji stan se nalazi u stambenoj zgradi u ... ulici, površine 101 m² i dvorište u površini od 243 m², što ukupno iznosi 344 m², a koja se nalazi na z.k. čestici broj 1240/3 upisane u z.k.ul. 8650 k.o. S., poduložak 1.

Utvrđuje se ništetnim kupoprodajni ugovor sklopljen između prvotuženika i drugotuženika dana 20. listopada 2009. godine kojim je prvotuženik prodao, a drugotuženik kupio 1340/1000 dijela nekretnine povezane s vlasništvom posebnog dijela - stan oznake A2

na drugom katu, ukupne korisne površine 66,68 m² i spremište oznake SP1 iznad stropa drugog kata, bruto površine 57,65 m², ukupne obračunske površine 95,51 m², koji se stan nalazi u stambenoj zgradi u ... i koja se nalazi na z.k. čestici broj 22/5 iz zk. ul. 8635, k.o. S., poduložak 16.“

Tužitelju je naloženo naknaditi tuženiku parnične troškove u iznosu od 51.974,88 kn (toč. II. izreke), a odbijen je tuženikov zahtjev za naknadu daljnjih troškova parničnog postupka u iznosu od 109.085,02 kn. (toč. III. izreke).

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske je presudom poslovni broj PŽ-3000/2015-5 od 14. lipnja 2016. odbio žalbu tužitelja kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu.

Protiv drugostupanjske presude tužitelj je podnio reviziju iz čl. 382. st. 1. Zakona o parničnom postupku kojom pobija presudu zbog revizijskih razloga bitnih povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. Zakona o parničnom postupku i pogrešne primjene odredaba materijalnog prava s prijedlogom da Vrhovni sud RH preinači nižestupanjske presude i prihvati tužbeni zahtjev ili podredno ukine nižestupanjske presude i predmet vrati tom sudu na ponovno suđenje.

Tuženici nisu odgovorili na reviziju.

Revizija je neosnovana.

Presuda je ispitana po čl. 392.a. st. 1. Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07 – Odluka USRH i 84/08, 123/08, 57/1, 148/11, 25/13 i 89/14- dalje ZPP), koji se ovom slučaju primjenjuje na temelju odredbe čl. 117. st. 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine broj 70/19) samo u dijelu koji se pobija revizijom i samo granicama razloga određeno navedenih u reviziji.

Nije ostvaren revizijski razlog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. toč. 11. ZPP, koja prema toj odredbi postoji kad presuda ima takvih nedostataka zbog kojih tu presudu nije moguće ispitati.

Tužitelj tvrdi da su u presudi navedeni proturječni razlozi o odlučnim činjenicama, a u obrazloženju ovog revizijskog razloga u bitnome je osporeno pravno shvaćanje o primjeni odredbe čl. 41. i čl. 49. Zakona o trgovačkim društvima (Narodne novine broj 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08 i 157/09; dalje: ZTD) i općih pravila o ništetnosti pravnih poslova po odredbama Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine broj 35/05, 41/08, dalje: ZOO). S tim u vezi tvrdi da nisu utvrđene i pravilno cijenjene odlučne činjenice.

Međutim pogrešan pravni pristup sam po sebi, ako bi i postojao, ne znači ujedno i postojanje apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. točka 11. ZPP, ako je presudu moguće ispitati unatoč pogrešnom pravnom pristupu, dok pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje nije dopušten revizijski razlog po čl. 385. st. 1. ZPP.

U odnosu na navode tužitelja da presuda nema razloga o odlučnim činjenicama glede ništetnosti predmetnih ugovora po općim odredbama ZOO o ništetnosti pravnih poslova valja

imati na umu da sud odlučuje o tužbenom zahtjevu koji je naveden u tužbi i na temelju činjeničnih tvrdnji iz tužbe, a činjenične tvrdnje se odnose na ništetnost ugovora zbog razloga iz čl. 41. i 49. ZTD.

Za rješenje ovog spora nisu odlučne ni činjenice koje se odnose na pobožnost predmetnih ugovora po odredbama čl. 61-71 ZOO, jer tužbenim zahtjevom nije traženo utvrđenje da je pravna radnja (ugovor) bez učinka prema tužitelju i samo koliko je potrebno za namirenje njegovih tražbina, nego utvrđenje da su predmetni ugovori ništetni.

Samim time sud u obrazloženju presude nije ni trebao navesti činjenice koje bi bile odlučne u sporu radi pobijanja pravnih radnji dužnika po odredbama 61-71 ZOO.

Nije ostvaren ni revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava koji postoji kada sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebao primijeniti ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio (čl. 356. ZPP-a.).

Sporno je i u revizijskom stupnju postupka jesu li ništetni gore navedeni ugovori sklopljeni između stranaka 20. listopada 2009. S tim u vezi je sporna pravilna primjena odredaba čl. 41. i 49. ZTD.

Tužitelj temelji svoj tužbeni zahtjev na tvrdnji da su predmetni ugovori ništetni, jer da se radi o sklapanju ugovora sa samim sobom kojeg je na strani prodavatelja i na strani kupca potpisala ista osoba, A. Z., koji je bio jedini direktor i jedini osnivač društva, te jedini član društva I-tuženika G. d.o.o. i II-tuženika G. Z. d.o.o., pri čemu direktor nije imao ovlaštenje društva za sklapanje tog ugovora propisano odredbom čl. 41. u vezi s čl. 49. ZTD.

U postupku pred nižestupanjskim sudovima između stranaka nije bilo sporno da je oba predmetna ugovora na strani prodavatelja i kupca potpisala ista osoba, direktor tih društava A. Z., koji je u vrijeme sklapanja ugovora bio jedini direktor i ujedno jedini član društva I-tuženika G. d.o.o. i II-tuženika G. Z. d.o.o..

Prvostupanjski sud je na temelju tih činjenica zauzeo pravno shvaćanje da se u slučaju sklapanja ugovora između dviju pravnih osoba ne radi o sklapanju ugovora sa samim sobom, pa da za valjanost ugovora nije potreba posebna ovlast društva direktoru po odredbama čl. 41. u vezi s čl. 49. ZTD.

Drugostupanjski sud je ocijenio pogrešnim pravno shvaćanje iz prvostupanjske presude prema kojemu se u slučaju sklapanja ugovora između dviju pravnih osoba ne radi o sklapanju ugovora sa samim sobom u smislu čl. čl. 41. u vezi s čl. 49. ZTD, ali je potvrdio prvostupanjsku presudu iz drugih razloga.

U obrazloženju je navedeno da su na temelju odredaba čl. 41. st. 3. u vezi s čl. 49. ZTD članovi uprave ograničeni u svojoj ovlasti za zastupanje time što bez posebne ovlasti društva ne mogu djelovati tako da ga zastupaju i da istodobno nastupaju kao druga ugovorna strana te sklapaju ugovor s društvom u svoje ime i za svoj račun, u svoje ime a za račun drugih osoba, ni u ime i za račun drugih osoba (čl. 41. st. 3. u vezi s čl. 49. ZTD-a).

Međutim, prema shvaćanju drugostupanjskog suda, u predmetnom sporu situacija je specifična, jer je A. Z., u trenutku sklapanja spornih ugovora o kupoprodaji bio jedini direktor te jedini osnivač i član oba tuženika, G. d.o.o., S., kao prodavatelja i G. Z. d.o.o., S., kao kupca. S obzirom na to da je jedna te ista osoba u trenutku sklapanja ugovora o kupoprodaji bila jedina osoba ovlaštena za zastupanje i ujedno jedini član oba društva, to bi značilo da ta osoba sama sebi mora dati ovlaštenje. S obzirom na to da se u ovom slučaju radilo o istoj osobi, sigurno je da ta osoba ne bi sama sebi odbila dati ovlaštenje, pa sud smatra da u ovom slučaju nije bilo potrebno da takva osoba za sklapanje ugovora ima posebno ovlaštenje društva.

Prema shvaćanju ovoga suda tužbeni zahtjev je odbijen pravilnom primjenom odredaba materijalnog prava.

Za rješenje spora mjerodavne su odredbe ZTD i to:

- čl. 426. st. 1. ZTD prema kojemu društvo s ograničenom odgovornošću zastupa uprava,

- čl. 49. prema kojemu prokurist ne može bez posebne ovlasti trgovačkoga društva nastupati kao druga ugovorna strana i s društvom sklapati ugovore u svoje ime i za svoj račun, u svoje ime a za račun drugih osoba, ili u ime i za račun drugih osoba,

- čl. 41. st. 1 prema kojemu ovlast za zastupanje trgovačkoga društva po zakonu imaju osobe koje su za pojedini oblik toga društva određene odredbama ZTD.,

- čl. 41. st. 3. prema kojemu se na zastupnike društva iz čl. 41. st. 1. ZTD odnosi ograničenje iz članka 49. ZTD,

- čl. 426. st. 1. ZTD prema kojemu društvo s ograničenom odgovornošću zastupa uprava i

- čl. 426. st. 8. ZTD prema kojemu, ako društvo ima samo jednog člana, zbog toga što drži sve udjele u društvu ili uz njega još i društvo, pravni poslovi između njega i društva u kojima on zastupa društvo mogu se sklapati pod pretpostavkom iz čl. 41. stavak 3. ZTD, pa i kada nije jedini član uprave, ali te kao i poslove koje u ime društva sklapa s trećima, mora sklopiti u pisanom obliku ili se o tome mora sastaviti ispravu s tekstom onoga što je dogovoreno. Spomenute isprave nisu potrebne kada je riječ o poslovima u okviru uobičajenog poslovanja društva sklopljenim pod uobičajenim uvjetima.

Navedene odredbe ZTD o zakonskom ograničenju ovlasti uprave kod sklapanja ugovora sa samim sobom su prisilnopravne naravi.

Glede ovlasti za zastupanje društva s ograničenom odgovornošću vrijedi opće pravilo da uprava društva zastupa društvo bez ograničenja, osim ako ograničenja u zastupanju nisu propisana zakonom ili društvenim ugovorom, s time što zakonska ograničenja ovlasti uprave za zastupanje djeluju prema svima, dok ograničenja postavljena društvenim ugovorom bez pravnoga učinka prema trećima.

Citiranim odredbama čl. 41. st. 3. i čl. 49. ZTD-a članovi uprave su ograničeni u svojoj ovlasti za zastupanje, pa bez posebne ovlasti društva kojom se ovlašćuju na sklapanje točno određenog pravnog posla, ne mogu djelovati tako da zastupaju društvo i da istodobno nastupaju kao druga ugovorna strana te sklapaju ugovor s društvom u svoje ime i za svoj račun, u svoje ime a za račun drugih osoba, ni u ime i za račun drugih osoba (čl. 41. st. 3. u

vezi s čl. 49. ZTD-a). Ovo zakonsko ograničenje vrijedi u svakom slučaju kad se član uprave nalazi u nekom od navedenih svojstava na obje ugovorne strane, jer to pobuđuje sumnju u postojanje sukoba interesa.

Dakle, da bi jedna te ista osoba sklopila ugovor o kupoprodaji kao zastupnik po zakonu prodavatelja s jedne strane i kao zastupnik po zakonu kupca s druge strane, potrebno je da je za sklapanje tog ugovora imala posebno ovlaštenje društva za sklapanje točno određenog ugovora. Ova ograničenja vrijede i u slučaju kad društvo ima samo jednog člana koji je ujedno i jedini član uprave društva (arg. iz čl. 426. st. 8. ZTD).

Po shvaćanju ovoga suda, u situaciji kad je ugovor o kupoprodaji sklopljen u pisanom obliku između dva trgovačka društva u kojima je ista fizička osoba jedini član svakog od tih društava (prodavatelja i kupca), i ujedno jedini član uprave svakog od tih društava, a ugovor je za obje strane potpisala ta osoba uz korištenje pečata društava, odredbu čl. 41. i 49. u vezi s čl. 426. st. 8. ZTD treba tumačiti na način da pisani ugovor ujedno sadrži i pisano ovlaštenje društava na sklapanje ugovora.

U konkretnom slučaju je A. Z. u trenutku sklapanja spornih ugovora o kupoprodaji bio jedini direktor i jedini član oba tuženika, G. d.o.o., S., kao prodavatelja i G. Z. d.o.o., S., kao kupca. S obzirom na to da je jedna te ista osoba u trenutku sklapanja ugovora o kupoprodaji bila jedina osoba ovlaštena za zastupanje i ujedno jedini član oba društva, a ugovor je sačinjen u pisanom obliku uz korištenje pečata društva uz potpis direktora, u ovom slučaju nije bilo potrebno posebno ovlaštenje društva za sklapanje tog ugovora kao zasebna pisana isprava.

Podredno se napominje da tužbeni zahtjev kojim se traži utvrđenje ništetnim predmetnih ugovora ne bi bio osnovan ni u slučaju da je ugovor sklopljen bez potrebnog ovlaštenja.

Naime, kad je zakonom određeno da zastupnik pravne osobe može sklopiti određeni ugovor samo uz ovlaštenje te pravne osobe (prethodno, istodobno ili naknadno), ako ovlaštenje nije dano smatra se da ugovor nije ni sklopljen, pa nije riječ o ništetnom nego o nepostojećem ugovoru.

Stoga je pravilno pravno shvaćanje da nije osnovan tužbeni zahtjev za utvrđenje ništetnih ugovora zbog razloga iz čl. 41. st. 3. u vezi s čl. 49. ZTD.

Neosnovana je i tvrdnja tužitelja da je sud u rješenju spora propustio primijeniti odredbu čl. 61-71 ZOO i po toj pravnoj osnovi prihvatiti tužbeni zahtjev, jer u ovoj parnici nije bilo tužbenog zahtjeva na pobijanje pravne radnje po toj osnovi.

Prema odredbi čl. 2. ZPP u parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku. Tužba treba sadržavati određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužitelj temelji zahtjev, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice (čl. 186. st. 1. ZPP). Tužba ne treba sadržavati pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, pa će sud po tužbi postupiti i kad tužitelj nije naveo pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, a ako je tužitelj pravnu osnovu naveo, sud nije za nju vezan.

Sud je dakle vezan činjeničnim supstratom tužbe i tužbenim zahtjevom, a ne i pravnom osnovom navedenom u tužbi.

U ovom slučaju tužitelj je u odnosu na zahtjev radi utvrđenja ništetnosti tvrdio da je do prijenosa prava vlasništva nad nekretninama na temelju spornih ugovora došlo kako bi se tim pravnim radnjama oštetio tužitelj kao vjerovnik radi čega je prvotuženik ostao bez dovoljno sredstava za naplatu tužiteljeve tražbine, što je A. Z., zastupniku po zakonu obiju stranaka, bilo poznato u trenutku sklapanja ugovora, kao što mu je bila poznata činjenica pokušaja naplate tužiteljeve dospelje tražbine sudskim putem te da je račun prvotuženika bio u blokadi.

Tužitelj je dakle tužbeni zahtjev temeljio na činjenicama koje su valjana osnova za izvanstečajno pobijanje pravnih radnji dužnika, pa je mogao tražiti da sud utvrdi da pravna radnja gubi učinak samo prema tužitelju i samo koliko je potrebno za namirenje njegovih tražbina, ali takav zahtjev u ovoj parnici nije postavljen.

S obzirom na to da tužbeni zahtjev na pobijanje pravnih radnji nije predmet spora, sud o njemu nije ni mogao odlučivati (arg. iz čl. 2. ZPP).

U odnosu na revizijski navod o tome da je sud trebao prihvatiti tužbeni zahtjev i utvrditi ništavost ugovora po čl. 322. st. 1. ZOO zato što je protivan moralu društva, valja poći od toga da ugovor o kupoprodaji nekretnine sam po sebi nije protivan moralu društva, a tužitelj do zaključenja glavne rasprave nije iznio činjenice koje bi u ukazivale na protivnost ugovora moralu društva. Sve iznesene činjenice su se odnosile na razloge koji ukazuju na poboynost ugovora po čl. 66 -71 ZOO.

Slijedom svega navedenog tužbeni zahtjev je odbijen pravilnom primjenom odredaba materijalnog prava.

Stoga je valjalo primjenom odredbe čl. 393. ZPP odbiti reviziju kao neosnovanu.

Zagreb, 24. studenog 2020.

Predsjednica vijeća
Jasenska Žabčić, v.r.